

Christopher Bartle • Gillian Newsum

Trening konia sportowego

UJEŹDŻENIE • SKOKI • KROS

GALAKTYKA

Spis treści

Ilustracje	6
Przedmowa	11
Podziękowania	15
CZĘŚĆ PIERWSZA Podstawy	17
1. Partnerstwo i odpowiedzialność	18
Język ciała i postawa	22
Język ciała	22
Postawa	22
Ustalanie celów	25
2. Omówienie systemu treningowego.....	28
Nauka/komunikacja	28
Ćwiczenia gimnastyczne	28
Rozwój fizyczny	28
Rozwój psychiczny	29
3. Jeździec	32
Czynniki fizyczne.....	32
1. Sylwetka	32
2. Równowaga	38
3. Koordynacja	41
4. Zręczność manualna	42
Wiedza	43
1. Rozumienie biomechaniki i fizyki.....	43
2. System porozumiewania się	59
3. Cechy psychiczne (samokontrola, pewność siebie, koncentracja, wyznaczanie celów, samoocena, odporność psychiczna).....	74
4. Wycucie i doświadczenie (ruch, muzyka, rytm, wycucie czasu, cele treningu).....	75

4. Koń	76
1. System treningowy – przedszkole	78
2. System treningowy – szkoła podstawowa	80
3. System treningowy – szkoła średnia	81
Przedszkole	82
1. Szacunek i hierarchia	82
2. Odpowiadanie na język ciała, język dotknięć i głos człowieka	83
3. Zaufanie do człowieka, otoczenia i sprzętu	85
4. Zaufanie do jeźdźcy i akceptacja jeźdźcy na grzbiecie	85
5. Ruch naprzód z energią i pewnością siebie	85
6. Rozumienie i akceptowanie podstawowej kontroli jeźdźcy	89
Zastosowanie wędzidła do komunikacji z koniem	90
Przyjęcie wędzidła i jego wpływ na sylwetkę	91
Jazda po linii prostej – młody koń	92
Kontrola kierunku	94
Jak koń zakręca w naturze?	94
Nauka zakręcania od wodzy otwierającej	95
Szkoła podstawowa	96
Ćwiczenia gimnastyczne	96
Analogia do koła	102
Praca nad sylwetką, wyprostowaniem i równowagą	103
Postawa jeźdźcy	103
Podstawowe ćwiczenia gimnastyczne	104
ĆWICZENIE 1. Zwrot na przodzie	104
ĆWICZENIE 2. Zwrot na zadzie	107
ĆWICZENIE 3. Łączenie zwrotu na przodzie z kołami i przejściami (stęp–klus–stęp)	112
ĆWICZENIE 4. Ustępowanie od łydki po przekątnej	114
ĆWICZENIE 5. Korytarz	116
ĆWICZENIE 6A. Galop i przejścia: klus–galop, galop–klus	117
ĆWICZENIE 6B. Ustępowanie od łydki w połączeniu z przejściami do galopu	120
ĆWICZENIE 7. Kontrgalop	121
ĆWICZENIE 8. Cofanie	124
ĆWICZENIE 9. „Strefa”: klus–stęp–klus	127
ĆWICZENIE 10. „Strefa”: galop–klus–galop	130
ĆWICZENIE 11. Przejścia o jeden chód na linii prostej	133

Podstawowy trening skokowy	135
Wstęp	135
Zadania jeźdźca	138
Rozwijanie odruchu podążania	141
Nad najwyższym punktem przeszkody	142
Łądowanie	143
Trening konia – jego obowiązki	147
Podstawowe ćwiczenia skokowe dla konia i jeźdźca	151
ĆWICZENIE 1. Kłus przez drągi i cavaletti	153
ĆWICZENIE 2. Proste szeregi gimnastyczne	156
ĆWICZENIE 3. Galop przez drągi	160
ĆWICZENIE 4. Najazd z galopu na małe przeszkody	162
ĆWICZENIE 5. Małe parkury z nowymi kształtami, kolorami i typami przeszkód	163
 CZĘŚĆ DRUGA Trening zaawansowany	 171
5. Zebranie	172
Definicja zebrania	172
Wymagania do zebrania	173
Cel zebrania	175
Zastosowanie zebrania	175
Znaczenie zebrania	176
Rola jeźdźca w zebraniu	178
 Podstawowe ćwiczenia zbierające	 180
Łopatką do wewnątrz	181
Piruet w stępie	184
Przejścia o dwa chody (kłus–stój–kłus, galop–stęp–galop plus zwykłe zmiany nogi, kłus–cofnięcie–kłus)	187
 Średnio zaawansowane ćwiczenia zbierające	 194
Wolty w kłusie i galopie	194
Trawers, renwers i ciąg	196
Wprowadzenie piafu	202
Przydatne połączenia ćwiczeń	207
Kłus pośredni i wyciągnięty	209
Lotne zmiany nogi	212
Zaawansowane ćwiczenia w zebraniu	220

6. Skoki – szkoła średnia	221
Ćwiczenia	224
Skoki na kole	224
Regulacja liczby fuli w kombinacjach i liniach	225
Przejścia do stępa lub do zatrzymania pomiędzy przeszkodami	228
Jazda po ósemce z pojedynczą przeszkodą	228
Problemy z techniką – przydatne ćwiczenia zaawansowane	229
Skok–wyskok	230
Poprawianie techniki przodu – skok–wyskok na kole	231
Ćwiczenie na baskilowanie	231
Praca nad wyprostowaniem: wykorzystanie drągów pomocniczych w szeregach gimnastycznych	233
Poprawa techniki przednich nóg – drągi ułożone na „ptaszka”	233
Poprawa techniki tylnych nóg	234
Wskazówki do pokonywania parkuru	235
W pionie przy przeszkodach pionowych, do przodu przy przeszkodach szerokich	235
Skakanie z celowaniem bliżej wewnętrznego stojaka, by trafić centralnie na przeszkodę	235
Oglądanie i jechanie parkuru	237
7. Trening do próby terenowej	238
Zadania jeźdźca i konia	238
Bezpieczeństwo przede wszystkim	238
Węzidła stosowane w krosie	243
Szkolenie na krosie	243
Woda	244
Rowy	247
Przeszkoda z rowem	249
Coffin	249
Bankiety i schody	250
Skok–wyskok	251
Cornery i wąskie pionowizny.....	252
Oglądanie krosu	254
Indeks	256

Przedmowa

Wiedza jeźdźca lub trenera siłą rzeczy pochodzi z wielu źródeł: z własnego doświadczenia, od innych trenerów i jeźdźców, z filmów, literatury i obserwacji. Zawsze można nauczyć się czegoś więcej. Moje własne doświadczenie, nabyte podczas jeżdżenia koni wyścigowych i startujących w WKKW oraz nauczania innych, pozwoliło mi opracować gruntowną filozofię treningową, u której podstaw tkwi rozumienie zasad partnerstwa pomiędzy człowiekiem a koniem.

Mówi się, że zbyt intensywne ujeżdżenie szkodzi koniom startującym w WKKW. Nie zgadzam się. Dobry trening ujeżdżeniowy sprzyja sprawności konia i pomaga w skokach zarówno na parkurze, jak i w krosie. Ujeżdżenie jest złe wtedy, gdy jeździec zaczyna dominować nad koniem i przejmować jego obowiązki. Jedno z moich ulubionych powiedzonek mówi, że koń ma swoją robotę do wykonania. Koń musi nauczyć się samoniesienia i motywacji własnej. Musi nauczyć się uważać na siebie, zostawać na linii, rozumieć język ciała jeźdźcy i akceptować dyscyplinę.

Poza nauczeniem konia akceptowania tych obowiązków jeździec powinien pamiętać o swoich własnych. Celem szkolenia jest wypracowanie partnerstwa z koniem, przy czym w relacji tej to jeździec jest partnerem decydującym. Ma to być obraz współpracy, a nie przymusu. Prosząc konia o coś, jeździec musi mieć pewność, że jest to sprawiedliwe i uzasadnione. Dlatego też jeździec musi znać podstawy biomechaniki konia oraz umieć skutecznie porozumiewać się z koniem, działając pomocami. Kolejna bardzo ważna rzecz to świadomość i wyuczucie granic możliwości fizycznych i psychicznych konia, jego zaufania, podejścia i siły fizycznej.

Takie wnikliwe, analityczne podejście do szkolenia koni przekazała mi moja matka Nicole, która jako dziecko jeździła w Belgii i od zawsze bardzo interesowała się treningiem koni, zarówno pod kątem naukowym, jak i praktycznym. W 1963 r. założyła ośrodek jeździecki Yorkshire Riding Centre, a później tłumaczyła wiele książek jeździeckich dla wydawnictwa J.A. Allen, w tym *The Way to Perfect Horsemanship* Udo Bergera. Była perfekcjonistką i zawsze mocno wierzyła w odpowiedzialność jeźdźcy i trenera za dobro konia, która przejawia się w dbałości o prawidłową postawę oraz w stosowaniu przemyślanego, logicznego systemu treningowego. Nie wystarczały jej standardowe instrukcje przekazywane w podręcznikach wydawanych przez Pony Club. Drażniła, by wiedzieć, jak i dlaczego oraz zawsze kwestionowała tradycyjne systemy treningu.

Chociaż poważnie jeździć zacząłem dopiero w wieku czternastu lat, mama zachęcała mnie, by między szkołą średnią a studiami pojechać na rok do Francji i trenować pod okiem Commandanta de Parisota, szefa Cadre Noir – szkoły kawalerii francuskiej w Saumur. Był on wspaniałym człowiekiem i wierzę, że to inspiracja jego osobą oraz entuzjazm mojej matki przyczyniły się do mojej fascynacji ujeżdżeniem.

Później jednak poszedłem na studia i ukończyłem ekonomię na Uniwersytecie w Bristolu. Następnie przez dwa lata zajmowałem się gonitwami płotowymi, zanim dotarło do mnie, że mając ponad 180 cm wzrostu nie jestem idealnym materiałem na dżokeja. Wróciłem wtedy do domu, aby rozwijać swoje zainteresowanie – WKKW, i od tej pory przez całe życie robiłem wszystko, żeby tylko nie pójść do „porządnej pracy”. Mniej więcej w tym czasie zacząłem jeździć na koniu o imieniu Wily Trout. Był to partner, z którym mogłem zrealizować wiele swoich ambicji i spełnić równie dużo marzeń. Poznałem też człowieka, który wywarł największy wpływ na moje jeździectwo. Matka zaprosiła na treningi do naszego ośrodka szwedzkiego trenera Hansa von Blixena-Finecke. Gdy był komendantem szwedzkiej szkoły kawalerii, zdobył indywidualnie złoto olimpijskie w WKKW w 1952 r. Wyszkolił również Mastera Rufusa – konia dosiadanego przez płk. Henri Saint Cyra, który na tej samej olimpiadzie zdobył złoty medal w ujeżdżeniu. Blixen-Finecke miał podobne podejście do treningu jak moja matka i podkreślał znaczenie zrozumienia biomechaniki konia i jeźdźca. Jego podejście polegało na tym, że gdy jakiś element treningu nie wychodził, nie wracał do niego, by go powtarzać, ale próbował rozpracować, w czym dokładnie tkwi problem, niezależnie od tego, czy problem miał koń, czy jeźdźcie. Choć w wyniku przeżytych doświadczeń moje

spojrzenie i przemyślenia wyewoluowały w trochę innym kierunku, twierdzą, że filozofia treningu, którą wyznaję, wciąż w dużej mierze opiera się na jego metodach (patrz *The Art of Training* Hans von Blixen-Finecke).

W tej książce staram się wyjaśnić procesy, dzięki którym koń i jeździec mogą przejść na inne poziomy treningu. Dotyczy to i tych, którzy jeżdżą dla przyjemności, i tych, którzy startują w zawodach podwórkowych, jak również sportowców o randze międzynarodowej. Chociaż kładę nacisk na rozumienie konia i rozpracowywanie wszelkich problemów, to w zamian chcę

Autor podczas olimpiady w Sydney w 2000 r.

otrzymać zdyscyplinowanie i szacunek konia. Istnieje subtelna równowaga pomiędzy zdobywaniem szacunku konia a wymaganiem posłuszeństwa. Jeździec musi umieć spowodować, by koń przystał na jego prośby, wierząc, że robi to w swoim najlepszym końskim interesie.

Doświadczony koniarz wie, że człowiek nigdy nie przestaje się uczyć. Mój system treningowy wciąż się rozwija i niewątpliwie za kilka lat będę mógł przygotować drugie wydanie niniejszej książki, wzbogacone tym, czego się jeszcze nauczę. Dodam, że już podczas pisania książki zacząłem bardziej dostrzegać złożoność tematu. Istnieje tak wiele wspólnie powiązanych zmiennych, że nie da się przewidzieć każdego możliwego scenariusza wydarzeń dla każdego konia. Starłem się przekazać, jak postępować w przypadku różnych odpowiedzi otrzymywanych od konia, ale niewątpliwie więcej pomiąłem niż ująłem. Każdy jeździec rozwija własny zasób doświadczeń, ale dobrze jest móc odnieść je do jakiegoś systemu, który można skonfrontować z własnymi obserwacjami.

Ramię jest niezależnym ogniwem, gdy jednak jeździmy w dosiadzie ujeżdżeniowym, powinno być ułożone jak najbliżej ciała. Jeśli odsuniemy ramię za daleko od ciała, stracimy koordynację z tułowiem. Przy dosiadzie odciażającym lub w pozycji do skoków ramię powinno z tułowia zwisać pionowo bądź nieznacznie przed pionem.

Staw ramienny ma praktycznie taką samą ruchomość wzdłużną i boczną. To, jak elastyczny mamy kontakt, będzie zależało w dużej mierze od rozluźnienia stawu ramiennego w płaszczyźnie wzdłużnej. Ruchomość boczną należy ograniczyć, aby ramię znajdowało się jak najbliżej tułowia. Ten staw pozwala również na wykonywanie ruchów okrężnych wraz ze stawem łokciowym, umożliwiając rotację całej ręki.

Staw łokciowy ma znaczną ruchomość wzdłużną i ograniczoną ruchomość boczną, ale pozwala na wykonywanie ruchu okrężnego wraz ze stawem ramiennym. Rotacja ramienia z pozycji neutralnej do zewnątrz jest elementem prawidłowego stosowania pomocy (wodze), ale nie powinno się wykonywać rotacji do wewnątrz, ponieważ wodza przy takim ułożeniu działa w przeciwruchu, czyli w poprzek ciała i w tył.

Przedramię należy uznać za jedną, spójną część z *dłonią*. Powinny działać razem, tak jakby nadgarstek był unieruchomiony i nie mógł się wyginać ani do wewnątrz, ani na zewnątrz. Grzbiet dłoni powinien cały czas pozostawać w jednej linii z przedramieniem. Palce mają być zamknięte na wodzy, z wyjątkiem takich sytuacji, jak oddanie koniowi maksimum swobody w skoku czy w razie potknięcia itp. Oczywiście nie oznacza to, że zamknięta ręka ma być cały czas zaciśnięta.

W miarę jak jeździec nabiera doświadczenia, miękkość lub twardość dłoni może mu pomóc dostroić sygnały przekazywane koniowi za pomocą wodzy. Jeźdźcy mniej zaawansowani mają często tendencję do jazdy z „otwartymi” dłońmi i do wykorzystywania czubków palców. Pomimo że palce są stosunkowo słabe i tak są w stanie ciągnąć za wodze i wędzidło, co skutkuje protestem lub zubożeniem ze strony konia. Jeździec powinien dążyć do tego, by jego dłonie podczas jazdy były „wyciszone”. Pamiętajmy, że za każdym razem, gdy prostujemy czy zginamy palce, zmieniamy kontakt, a więc wysyłamy sygnał do końskiego pyska.

Przedramię powinno być jedną, spójną częścią z dłonią

3. **Otwórz/rozluźnij staw biodrowy**, szczególnie wewnętrzny, a oba puśliska utrzymaj w pionie. Dzięki temu będziesz w stanie od biodra bocznie działać wewnętrzną łydką, jednocześnie utrzymując kontakt łydką zewnętrzną i nie podciągając pięt. Można sobie to ułatwić, wyobrażając sobie uniesienie palców i kolana nogi zewnętrznej, aby przenieść wagę ze strzemięcia zewnętrznego do wewnętrznego.

Warto włożyć trochę wysiłku w wyrobienie w sobie nawyku przybierania tej postawy. Gdy stanie się ona odruchem, będzie można wielokrotnie powtarzać ją w trakcie danego ruchu, aby utrzymać ustawienie oraz komunikować się z koniem.

Podstawowe ćwiczenia gimnastyczne

Dwoma najważniejszymi ćwiczeniami uczącymi konia zakręcać w odpowiedzi na postawę i język ciała jeźdźca są zwrot na przodzie i zwrot na zadzie. Dopiero po zrozumieniu i opanowaniu przez konia tych dwóch ćwiczeń można wprowadzać kolejne.

Zwrot na przodzie

ĆWICZENIE 1

Zwrot na przodzie

Cele

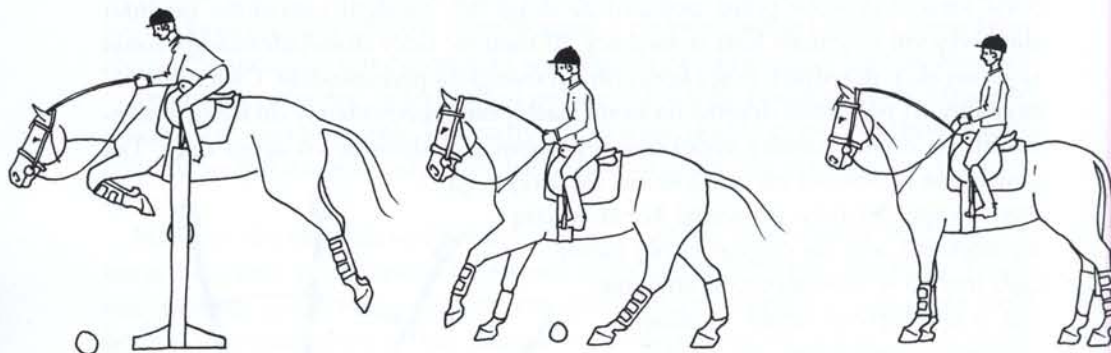
- Nauczyć konia, aby wykonywał zwrot w odpowiedzi na postawę jeźdźca oraz boczne działanie łydki, a nie na działanie wodzami.
- Poprosić konia, aby zaangażował wewnętrzną zadnią nogę, aby uniół grzbiet, wyciągnął szyję do przodu w zaokrągleniu, do równego kontaktu, oraz aby ustąpił w potylicy do wewnątrz.

Ćwiczenie

Koń powinien wykonywać zwrot tak, jakby obracał się wokół słupka, do którego przywiązany jest krótkim uwiązem, oczywiście w wyobraźni. Nie powinien kręcić

skę się od niej odsuwa. Oddala się również drąg znajdujący się przed przeszkodą, lecz minimalnie. Aby pomóc koniowi skupić się na linii, można położyć po obu stronach przeszkody dwa dodatkowe drągi wyznaczające kierunek.

Ćwiczenie na baskilowanie

Jeździec najjeżdża na przeszkodę ze stępa i prosi konia o zatrzymanie około 3–4 metrów przed drągiem. Po pełnym zatrzymaniu i rozluźnieniu daje koniowi długą, luźną wodzę, a następnie przykłada łydkę, w razie potrzeby uzupełnioną energicznym cmoknięciem. Koń otrzymuje pełną swobodę i zgodę na przejście odpowiedzialności za skok. Jeździec stara się pozostać z ruchem dzięki prawidłowemu, pewnemu ułożeniu łydki. Wodze zbieramy dopiero po skoku, gdy koń galopuje za przeszkodą, po czym wracamy do galopu w równowadze, a po chwili z powrotem przechodzimy do stępa.

Po podniesieniu przeszkody nie należy ulegać pokusie pochylania się nad drągiem, a w skoku trzeba pozwolić, by to koń wyszedł do nas do góry. Gdy koń naprawdę się stara i mocno pracuje grzbietem (baskiluje), jeździec może nawet zostać uderzony kłębem w klatkę piersiową. Podczas tego ćwiczenia obserwujący z ziemi trener musi śledzić pracę przednich nóg konia. Przednie nogi powinny być podciągnięte do przodu, z ugiętymi nadgarstkami. Zdarza się, że unosząc kłęb, koń opuszcza nadgarstek i całą przednią nogę, zamiast ją zgiąć. W takiej sytuacji należy zwiększyć odległość od drąga do przeszkody, bo koń odbija się za blisko, a najwyższy punkt paraboli skoku wypada za przeszkodą, a nie nad nią.

Trzeba również wykazać się odpowiednim wyczuciem przy podnoszeniu przeszkody. W przypadku niektórych koni ćwiczenie to odnosi skutek dopiero wtedy, gdy przeszkoda jest na tyle wysoka, że koń musi się naprawdę postarać, żeby ją czysto przeskoczyć. Należy jednak uważać na wszelkie objawy zaniepokojenia konia, takie jak oglądanie się wstecz lub spoglądanie na boki, zamiast patrzenia do przodu. Jeśli koń straci drąg, przed kolejną próbą trzeba obniżyć przeszkodę, a jeździec powinien trzymać bardziej pionową sylwetkę nad drągiem i przeszkodą. Jeżeli koń napina grzbiet nad przeszkodą, prawdopodobnie

Indeks

A

akceptacja równego kontaktu, przyjęcie kontaktu 77, 80, 112, 127-129

akceptacja, odpowiedź na pomoce 111, 139

Alexandra metoda 33

amortyzacja wstrząsów 36, 45, 53-54, 143

analogia koła 102

B

bankiet 250-251

baskilowanie 159

ćwiczenia na baskilowanie 82, 231-233, 195

bat (zastosowanie) 43, 56, 61, 64, 65-66, 105-106, 118, 129, 155, 159

Berger Udo 11

bezpieczeństwo 139, 140, 146

bezpośrednia wodza przeciwstawna 71, 105, 109, 186

biomechanika 43

Blixen-Finecke Hans von 12

blokowanie

przez jeźdźca 33, 105

przez konia 62

budowa konia 43, 51, 99, 174

C

cel 25-27, 59, 68, 69, 75, 98, 138, 228, 238

cele

makro 27

mikro 27

chody 48, 100

chowanie się za wędzidłem 51, 126, 129

chód boczny 103

ciąg 173, 196-202, 207, 208, 217

ciągnięcie 35, 241

cofanie 80, 124-127

corner 252-254

czarna wodza 52

Ć

ćwiczenia gimnastyczne (praca ujeżdżeniowa) 28, 104-135

D

dłoń 37, 140, 154, 157

długość strzemienia 139, 142, 144-146

dosiad 63, 89, 103, 119, 131, 140, 144, 160, 178-179, 190-191

dosiad remontowy 146

dosiad skokowy 38

dosiad ujeżdżeniowy 36-37, 39

drag pod przeszkodą 157, 162, 227-228

drag przed przeszkodą 157

drągi na galop 80, 160-162

drągi na klus 80, 151-156

dyscyplina 24, 29

działanie łydki 60-64, 134

działanie wodzy 60-61, 66, 179-180

E

efekt działania wodzy 67-68, 70, 71

ekspresyjność chodów 81, 100, 127, 131, 175, 213, 214

elastyczność

kontaktu 37

kroków 77, 80, 97, 127, 174, 175

mięśni 46, 50

energia 64, 77, 79, 85-89, 95, 97, 130

F

Faurie Emile 34, 177

faza lotu 96

G

galop pośredni 80, 81, 131

gimnastyczne ćwiczenia podstawowe 104-135

głos 74

głowa (konia) 48, 134, 143, 146, 174

grzbiet 46-51, 101

- H**
hierarchia 82, 83
- I**
impuls 24, 81, 122, 159, 175, 218, 225
inochód 97
- J**
jakość
  chodów 111, 123-124
  przejąć 112
język ciała 5, 38, 59, 64, 67, 68, 74, 78, 80, 83,
  87, 124, 138-139, 155, 160, 178-179,
  204-205, 242
join-up 78, 82
- K**
kadencja 97, 127, 128, 129-130, 153, 175,
  209, 210
Klimke Reiner 19, 20
kłąb 44, 49, 51, 57, 58
kłus anglezowany 39, 74, 128, 153
kłus ćwiczebny 50
kłus pasażowaty 98
kłus pośredni 80, 81, 127, 209-212
kłus wyciągnięty 176, 209-212
koło 176, 194, 195, 199, 208-209, 217
kontakt
  ręce 42-43, 91-92, 146-147, 149
  koń 72, 91-92
  łydka (zob. też łydka) 36, 144
kontrgalop 80, 81, 111, 121-124
kontrola 79, 89, 139, 144, 146, 149, 241
koń chodzący WKKW 138, 148, 212
koń ujeżdżeniowy 172, 212, 213
koń wyścigowy 136, 150
koordynacja
  jeźdźca 32, 41, 156
  konienia 147
korytarz (ćwiczenie) 81, 116, 129
kość ramienna 51, 52
kręgi 44-45, 46-47
kręgi lędźwiowe 46
kręgi piersiowe 46
kręgi szyjne 49
kręgosłup 44
krok (długość) 24, 67, 81, 88-89, 147, 153,
  160, 172
kros (jazda/trening) 140, 144, 146, 176,
  238-255
- kros (oglądanie) 254-255
krzyżak 157, 163
krzyżowanie 121, 132, 212
kulawizna od ręki 96-97
kwadrat (ćwiczenie) 109
kwas mlekowy 45
- L**
lekki dosiad 36, 125, 146, 153, 160, 228, 230
leniwy 89, 101, 119, 132, 155, 159, 162, 169,
  175
lędźwie 54, 58
linia 52, 99-100, 154, 190
linia górna 50, 52, 136, 153, 174, 176
linie 225-228
lonżowanie 80, 85, 129
lotne zmiany nogi 121, 123, 173, 212-219
luźna wodza 135
- Ł**
łamanie koni 83
łopatką do wewnątrz 173, 176, 181-184,
  199, 206, 207, 208, 209
łopatki (konienia) 49, 62, 64, 70, 80, 105, 107,
  134
łydka 36, 139-140, 144, 155, 160
- M**
mapa 30, 76
mięsień najdłuższy grzbietu 50, 51
mięsień płatowaty 52, 32
mięsień półkolcowy grzbietu 48
mięsień ramienno-głowy 51
mięsień wielodzielny 48
mięśnie (konienia) 45, 48, 53-54, 55
mięśnie brzucha
  jeźdźca 51
  konienia 50
mięśnie języka 51
mięśnie prostowniki
  u jeźdźcy 33, 16
  u konienia 45, 54
mięśnie utrzymujące sylwetkę 45, 47
mięśnie zginacze
  u jeźdźcy 33
  u konienia 45, 54
mięśnie żuchwy 51
mostek z wodzy 42, 242
motywacja 61, 64, 87, 109, 175

N

- na linii 79, 95, 99, 100, 114, 129, 132, 133-135, 149, 155, 161-162, 219, 240
- na pomocach 136
- na przodzie 49, 58, 70, 98, 124
- nachrapnik 90
- napęd 53-54, 58
- napięcie mięśniowe 45
- nastawienie psychiczne 30, 223
- nauka 28, 76, 109
- neutralna pozycja jeźdźca 139, 141

O

- obowiązki
  - jeźdźca 20, 21, 24, 32, 89, 91, 138-147, 160, 236, 238, 240
  - konia 20, 21, 24, 87, 89, 92, 98, 123, 147-151, 160, 238
- odangażowanie 101, 126, 127, 128, 135, 210
- odległość (wyliczanie) 148
- odmowy 167
- odporność psychiczna 31
- odpowiedź 55-56, 61, 68, 76-77, 79, 80
- odpowiedź boczna 64
- odruch naturalny (konia) (zob. też odruchy) 49, 55, 59
- odruch warunkowy 55, 62, 84, 87
- odruchy
  - jeźdźca 141-142, 144
  - konia (zob. też odruch naturalny) 54-55, 63, 83, 156, 191
- odwodzenie (odstawianie) 80, 107, 115
- ogier przewodnik 83
- okser 166
- opieranie się 51, 62, 90, 119, 126, 184, 189
- opuszczony grzbiet 50, 126, 127, 130, 133, 135
- ostrogi 61, 62-68, 159, 242

Ó

- ósemka (ćwiczenie) 118, 229

P

- parabola 58, 136, 137, 141, 142, 227, 234, 235
- partnerstwo 18, 83
- pasaż 111, 173, 176
- pasek na szyję 142
- pewność siebie
  - jeźdźca 74-75, 148, 156, 223

- konia 29, 77, 82, 87, 111, 138, 147, 150, 152, 156, 222-223, 244
- piaf 173, 176, 202-207
- Piggott Lester 20
- pionowizna 164
- piruet 107, 173, 176, 205, 206
- płochliwość 161
- podporządkowanie boczne 53, 54, 112, 114, 127, 128, 200-203, 205
- podporządkowanie wzdłużne 53, 128
- połączenie przez grzbiet 46, 49, 77, 78, 80, 124, 127-130, 133, 136, 202
- pomoce 56
- pomoce uzupełniające 60, 87
- porozumiewanie się 22, 28, 52-74, 138-139
  - za pomocą dotyku 59, 61, 63
  - za pomocą dźwięku 60, 61, 74
- postawa jeźdźca 58, 60, 67, 106, 112, 132, 138, 242
  - do galopu 190
  - do piau 203
  - do zakrętów i chodów bocznych 103, 107, 181, 184, 199
- postawa spłoszonego konia 47
- pośrednia wodza przeciwstawna 71
- potylicca 56
- powięź 47
- pozycja jeźdźca 58, 141, 239
- półparada 54, 61, 66, 67-70, 71, 91, 92, 105, 106, 107, 109, 113, 119, 128, 131, 183, 185
- praca na płaskim 96
- praca z koniem z ziemi 67, 78, 83, 84
- predyspozycje fizyczne 30
- przednia noga 51, 52, 231, 233-234
- przedramię 37
- przedszkole 76, 77, 78-79, 82-96
- przeganaszowany 91, 101, 135
- przejścia (zob. też przejścia o dwa chody) 79-81, 117-120, 127, 130, 133-135, 228
- przejścia o dwa chody 133, 187-193
- przeszkoda wodna 244-247
- przeszkody potrójne 165-166
- przód 46, 49, 54, 56-59, 81, 100, 130, 133, 141, 173, 175, 184
- przyśpieszanie 158, 162, 168
- przywodzenie 80, 115
- psychologia sportu 74

- R**
- ramię 37
  - reakcja 55-56, 68
  - regularność 77, 80, 96-97, 111, 195
  - renwers 173, 176, 196-202, 208
  - ręce 37, 51, 140-143, 146, 157, 158
  - romb (ćwiczenie) 109
  - rozwój
  - fizyczny 28
  - psychiczny 29
  - rów 247-248
  - równowaga (jeźdźca) 32, 33, 137, 139-141, 153, 156
    - boczna 39-42
    - wzdłużna 38-39
  - równowaga (konia) 57-59, 81, 103, 137, 139-141, 147, 149, 156
    - boczna 78, 80, 98-99, 107, 149
    - wzdłużna 78, 80, 98-99, 107, 124, 149, 172, 179
  - ruchy głowy i szyi 130, 174, 179, 191
  - rytm 65, 67, 77, 80, 89, 97-98, 147, 158, 211, 212, 224
- S**
- Saint Cyr Henri 12
  - samoniesienie 21, 24, 58, 63, 64, 81, 98, 123, 130, 135, 136, 156, 160
  - serpentyna przez przeszkody 229
  - siła
    - jeźdźca 33
    - konia 111
  - siodło (ześlizgiwanie się) 41
  - skoczek (koń) 136, 150, 151, 212
  - skoki luzem 148
  - skoki przez przeszkody 100, 141, 142-147, 178, 234
  - skokowe ćwiczenia podstawowe 151-169
  - skok-wyskok 230-231, 251-252
  - skrzywienie 99, 134, 161, 193, 206
  - spokój 29, 87, 89
  - sposób poruszania się 93, 96, 138, 146
  - sprawność
    - jeźdźca 33
    - konia 111
  - stabilność 139, 140, 141
  - stacjonata ze wskazówką 164
  - staw biodrowo-krzyżowy 46
  - staw biodrowy 35
  - staw kolanowy 35-36
  - staw łokciowy 37
  - staw ramienny 37
  - staw skokowy
    - jeźdźca 36
    - konia 53, 57
  - staw szczytowo-potyliczny 45
  - stawianie dęba 175
  - stopa 36
  - strefa (ćwiczenie) 80, 81, 127-133, 210
  - sygnały wzrokowe 60
  - sylwetka
    - jeźdźca 32-37, 51, 58, 156, 246, 247
    - konia 49, 81, 99, 100-101, 127, 153
  - system ogniw 33-37
  - szacunek 29, 77, 82-83, 85, 89
  - szereg 156, 225-228
  - szereg gimnastyczny 82, 142, 150, 156, 233
  - szeroko zadem 101, 126, 210-211
  - szkielet 43
  - szkoła podstawowa 77, 80-81, 96-169
  - szkoła średnia 77, 172-255
  - sztynna ręka 51
  - szyja jelenia 52
  - szyja konia 48, 49, 52, 56, 57, 71, 72, 134, 143, 145, 174
  - szyja uniesiona 49, 56, 57, 73
- Ś**
- ślinianka przyuszną 52
  - środek ciężkości 57-59, 145, 238
- T**
- technika skoku konia 77, 81, 147, 150, 222, 223
  - temperament 86, 147, 151
  - tempo 89-90, 96, 141, 147, 190, 241
  - Todd Mark 20, 241
  - trawers 173, 176, 196-202, 207, 208, 209
  - trening skokowy 80, 81, 135-169, 221-237
  - tułów 34, 37, 39-40, 139, 142-144, 145, 157, 158, 239
- U**
- udo 35
  - ugięcie zadu 54, 174
  - ujeżdżenie 100, 135, 176, 212
  - układ krążenia 46
  - układ nerwowy 54-55

układ ustaleniowy 53-54
 ułożenie łydki 64
 ustępowanie od łydki 80, 81, 114-117, 120,
 181, 183, 184

W

w linii 77, 99, 114, 129, 133-135, 149, 154,
 219, 240
 warunkowanie 111
 wewnętrzna łydka do zewnętrznej ręki
 113
 wędzidło
     akceptacja 90, 91
     stosowanie 90, 243
 Whitaker John 20
 wieszanie się na wodzach 68, 91, 92, 242
 więzadła 43-44
 więzadło karkowe 44, 46, 48
 więzadło nadkolcowe 44, 46, 48
 Wily Trout 12
 WKKW 110, 178
 wodza bezpośrednia 70, 105, 109
 wodza kierunkowa 66, 70, 134
 wodza ograniczająca 66-70, 90, 124
 wodza otwierająca 93, 95-96, 123
 wodza pośrednia 71
 wodza ustawiająca 66, 72-73, 134, 186
 wodza wewnętrzna 103, 155, 160, 181-182
 wodza wstrzymująca 69-70, 78, 79, 140,
 155, 160
 wodza zewnętrzna 54, 66, 105, 155, 158,
 160, 183
 wodze (długość) 146-147
 wodze elastyczne 92
 wolta 194, 199, 217
 wrażliwość 61, 62, 68, 90-91, 168
 wskazówki (drażni) 81, 149, 157, 159, 233
 wyciągnięcie (chodu) 77, 89
 wyczucie 29, 75
 wyczucie czasu 59, 63, 69, 75, 106
 wyłamywanie 163, 168
 wypełnienie przeszkód 158
 wypinacze 129
 wyprostowanie 77, 80, 81, 96, 99-100, 103,
 128, 149, 155, 233
 wytrzymałość 28, 86, 111

„wyjść nad (przed) wędzidło” 51, 126, 129,
 211

Z

zaangażowanie 54, 80, 106, 121, 124,
 127-130, 132, 133, 155
 zad 46, 54, 56-59, 101, 142, 173-175, 206
     rola 50, 51, 53-54, 56-58, 101, 104, 106,
     115, 121, 142, 174
     technika pracy (skoki) 234
 zad (brak obniżenia) 50, 53, 206, 210
 zad nieaktywny 101
 zad rozciągnięty 101
 zakręcanie 94-96
 zamiar 94
 zatrzymanie 80, 126-127, 187-188
 zaufanie 77, 85, 147, 243
 zdrowie 43
 zebranie 19, 54, 78, 80, 81, 89, 98-99, 106,
 121-122, 130, 172-180
 zgięcie 52-53, 72
 zgięcie boczne 45, 52-53, 72, 107, 108, 111,
 113, 181, 184, 186, 195
 zgięcie w potylicy 51, 52, 72, 105, 121, 134,
 205
 zgięcie wzdłużne 45, 53
 zmiany co tempo 173
 zręczność manualna 32, 42, 146
 zwrot
     na przodzie 81, 104-107, 206
     na zadzie 80, 107-109
 zygzak (ćwiczenie) 109

Ż

żebra konia 46

Ktoś kiedyś powiedział: „Jeździć konno można się nauczyć, tylko jeżdżąc konno” i to prawda. Z drugiej strony prawdą też jest to, że sukces najlepiej osiąga się, łącząc praktykę z teorią. Książka Christophera Bartle’a łączy teorię z praktyką i to praktyką przez duże P. Autor wielokrotnie potwierdzał swoje przygotowanie praktyczne, odnosząc zwycięstwa w najwyższej klasy zawodach WKKW, a także w ujeżdżeniu. Od dłuższego czasu prowadzi niemiecką Kadre Narodową WKKW. To za jego kadencji niemieccy zawodnicy odnoszą światowe sukcesy, takie jak zdobycie tytułu mistrza świata przez Michaela Junga podczas WEG w Kentucky w USA we wrześniu 2010 roku. Warto więc przeczytać i przemyśleć to, co proponuje znakomity praktyk i teoretyk WKKW.

Wojciech Mickunas

Christopher Bartle, jeden z najbardziej uznanych jeźdźców i trenerów na świecie, przygotował podręcznik dotyczący szkolenia koni i jeźdźców we wszystkich dyscyplinach. Dzięki kompleksowemu ujęciu książka ta stanowi bezcenny przewodnik dla każdego jeźdźcy, bez względu na poziom zaawansowania.

Książka przekazuje wiedzę na temat:

JEŹDŹCA

- dosiady, równowagi i koordynacji,
- sprawności, wiedzy i doświadczenia,
- psychologii i wyznaczania celów;

KONIA

- szkolenia i porozumiewania się,
- zaufania, akceptacji i szacunku,
- rozwoju fizycznego i psychicznego;

TRENINGU

- na poziomie przedszkola, szkoły podstawowej i średniej,
- treningu ujeżdżeniowego od podstaw do poziomu zaawansowanego,
- stopniowanych ćwiczeń gimnastycznych,
- techniki skoku, ćwiczeń, pokonywania parkurów,
- szkolenia jazdy w krosie i odpowiedniego przygotowania się do niej (oglądanie krosu).

ISBN 978-83-7579-138-9

9 788375 791389

